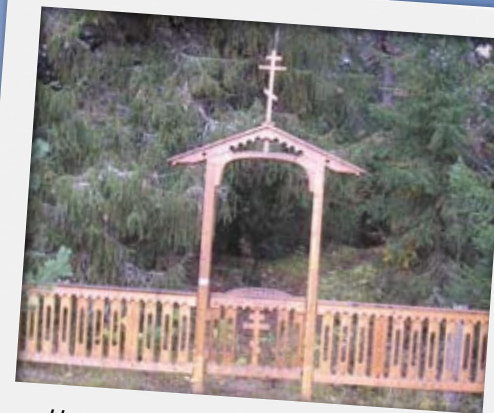

MANTSINSAARI

Leppäniemi

Hiekkadyyni ja ääretön
Laatokka Lonkoinlahdella.

Hautausmaan portti Peltoisten kylällä.

Oritselän tsasounan risti.

Näkymä laiturilta Uuksalonpähän.

Härkämäen tykkipatterin muistolaatta.

Työmpäisten tsasounan ristit.

MANTSINSAARI LYHYESTI

Mantsinsaari sijaitsee Laatokan koilliskulmauksessa ja kuuluu Salmin alueeseen. Mantereen ja Mantsin välissä on Lunkulansaari. Saaria erottavaan puolentoista kilometrin levyiseen salmeen kurottua Mantsin suunnasta 1140 m pitkä laivalaituri. Lännessä noin 30 km:n päässä loistaa kirkkaalla säällä Valamon luostarin valkoinen pääkirkko kupoleineen näkyen aina Mantsiin saakka.

Puikulainen Mantsinsaari on metsäinen, luoteesta kaakoon suuntautuva ulkosaari. Sen pituus pohjoispään Lepäniemestä etelän Heinäluotoon on noin 16 km ja leveys 1,5 – 4,5 km. Pinta ala on noin 38 km². Suuret peltoniityt ovat vielä avoimia ja tiet metsäkankailla helpokulkuisia. Lehtojen ja niittyjen kohdilla vaeltaminen voi syyskesällä olla jo paikoin hankalaa. Länsirannalla on komeita hiekkarantoja ja dyynimuodostumia. Itäinen ranta on pääosin heinittynyt. Oritselässä on helpoimmin nähtävissä Litorinakauden rantatörmää.

Mantsi on ollut asuttuna hyvin kauan josta kertovat lukuisat muinaislöydöt. Enimmillään asukkaita oli 1900-luvun alkupuolella 1500 ja talojakin oli 300. Mantsilaisista suvuista tehdyt sukututkimukset yltyvät 1600-luvun alkuun. Elinkeinoina olivat maa- ja metsätalous sekä ympärivuotinen kalastus. Saarella oli kolme pääkylää: Peltainen, Oritselkä ja Työmpäinen. Peltoissa oli ortodoksinen kirkko, Oritselällä ja Työmpäisillä tsasounat. Työmpäisten tsasounan paikalla on toimitettu muinoin härkäuhria. Perinne jatkui 1800-luvun lopulle saakka. Tämän muistona Mantsinsaari Seuran logossa on tyylitellyt häränsarvet.

Koulut olivat Peltoisissa ja Työmpäisillä. Peltoisten eteläisellä sivukylällä Saukkasissa oli sairausmaja.

Laivaliikennettä ohjasivat Heinäluodon majakka sekä Lepäniemen ja Sirnitsän loistot. Heinäluodon majakka on edelleenkin Mantsin näkyvin maamerkki.

Sotien aikana Mantsinsaari tuli tunnetuksi Härkämäelä sijainneen linnakkeen urheasta puolustustaistelusta ja sitä nimitettiin lehdistössä "Laatokan lukoksi". Saari luovutettiin Neuvostoliitolle vasta rauhan tultua. Näistä Mantsin raskaan tykkipatterin kunnian päivistä kertoo Lauri Immonen kirjassaan Kaksi tykkiä, Mantsinsaari talvisodassa.

Neuvostoaikana saarelle asutettiin yli tuhat ihmistä. Peltoisten hautausmaan läheisyydessä oli Salmin sovhoosin monisatapäistä karjaa varten tehty navetta. Saarella

oli myös sähköt, tievalot, kauppa, koulut ja kulttuuritalo sekä moottorilossi. Niiden toiminta alkoi hiipua 1970-luvulla. Poismuuttajien mukana pääosa hirsitaloista purettiin ja siirrettiin mantereelle.

Viime vuosina saarella on asunut enää kaksi asukasta. Heistä valmistui vuonna 2009 elokuva "Mantsinsaaren Robinsonit". Se on upea luontodokumentti tämän päivän Mantsista.

Saarella retkeillessään kulkija saattaa kohdata näkymän rasvattynelle Laatokalle ja sen horisontissa kohoaviin kangastuksiin. Rantavesistä voi pilkkahtaa myös norpan pää. Ne ihastuttavat ja hämmästyttävät katsojaa.

LISÄTIETOA SAATAVILLA:

Salmi. Salmin pitäjän muistojulkaisu. Anni Viljanto. Kustantaja: Salmi-Säätiö, Gummerus kirjapaino Oy Jyväskylä 1991. ISBN 952-90-2772-9.

Meidän Salmi kuvina. Julkaisija Salmi Seura ry. Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo Pieksämäki 1990, ISBN 952-90-1860-6.

Tulossa ja pakkasessa. Laatokan koilliskulmalla 1939-1940. Otto Korpijaakko, Werner Söderström Osakeyhtiön laakapaino Porvoo 1959.

Karjalan meren äärellä. Elna Pelkonen. Julkaisija Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Turun sanomalehti ja kirjapaino osakeyhtiö Turku 1959

Laatokan Mantsi, härkäuhrin saari. Toim. Valto A. Peiponen, Karjalan kirjapaino Oy, ISBN 951-96372-8-1., 1.-painos vuonna 1997

Kaksi tykkiä, Mantsinsaari talvisodassa. Lauri Immonen, WSOY Porvoo 1966

www.salmi-saatio.fi
www.mantsinsaariseara.fi

Tämän esitteen painamista on tukenut:

Kesäisen Mantsinsaaren ja Laatokan lumoa ihastelleessa ryhmässä hersynyt ajatus omasta kotiseutuyhdistyksestä lausuttiin julki kesällä 2002 sateensuojana toimineessa kalamajassa Lonkoinlahdella. Perustettu Mantsinsaari Seura ry merkittiin yhdistysrekisteriin keväällä 2003.

Seuran tarkoituksena on edistää Mantsinsaareen liittyvää tutkimusta, taltiointia ja tunnetuksi tekemistä yhteisten matkojen, kokoontumisten ja internetsivujen avulla. Seura on pystytännyt Mantsin pyhäkköjen paikoille muistolaatoin varustetut ristit ja portin Peltoisten hautausmaalle. Seuran verkkosivulla on mm. kuvagalleria, esittely saaren pyhäköistä sekä runsaasti muuta aineistoa.

Seuraan liittyminen käy kätevimmin nettisivujen kautta.

MANTSINSAARI TUTUKSI

Paras avain Mantsi-tietouteen on Valto A. Peiposen toimittama teos Laatokan Mantsi, härkäuhrin saari. Aineiston teokseen on koonnut saarella syntyneiden v. 1990 Mantsissa perustama toimikunta. Tämä lähes 500-sivuinen, yli 300 valokuvaa ja runsaan lähdekirjallisuusluettelon sisältävä tietojärkäle imaisee lukijansa Mantsinsaaren maailmaan.